

Aktywizująca rola projektu w nauczaniu języka angielskiego

Ostatnia dekada w polskim systemie edukacji to zwracanie szczególnej uwagi na nauczanie języków obcych – zwłaszcza języka angielskiego – na wszystkich poziomach kształcenia powszechnego. Dzieci rozpoczynają naukę języka obcego od najmłodszych klas szkoły podstawowej, nieomal równoległe z językiem ojczystym. Wyraźny nacisk szkoły na nauczanie języka obcego powoduje, że biorące udział w tym procesie strony, czyli nauczyciel i uczeń muszą znaleźć wspólny obszar porozumienia, aby nauczanie i uczenie się mogły stać się satysfakcjonujące i przynieść zamierzony efekt.

Sama obecność ucznia na lekcji nie powoduje automatycznego przyswojenia treści nauczania. Bierny i niezainteresowany, często znudzony uczeń nie osiągnie sukcesu, czyli nie nauczy się języka. Z praktyki pedagogicznej wynika że to, co angażuje każdego człowieka emocjonalnie i co wykonuje on z pasją pozostaje na trwałe w pamięci. To dowodzi, że w procesie przyswajania języka obcego o ostatecznym efekcie decydują nie tylko działania nauczyciela, ale też aktywność ucznia. Aktywność tę wyznaczają indywidualne cechy osobowości ucznia i jego motywacja do uczenia się. Zatem działania zmierzające do wyzwalania aktywności uczniów w procesie nauczania-uczenia się powinny znaleźć się w centrum zainteresowania nauczycieli. (Brudnik, Moszyńska, Owczarska, 2003)

Literatura metodyczna przychodzi nauczycielom z pomocą proponując różnorakie sposoby aktywizowania uczniów. W nowoczesnej szkole doceniana jest grupa metod aktywnych. Głównym ich zadaniem jest stawianie ucznia w takiej sytuacji, aby odczuwał on potrzebę podejmowania działań i dążył do rozwiązywania problemów, które sam dostrzega.

Wśród wielu aktywnych metod, na uwagę zasługuje metoda projektów. Zasadniczym jej walorem jest to, że jak żadna inna powoduje dużą aktywność ucznia, sprzyja wzrostowi motywacji do nauki, a sam proces uczenia się jest atrakcyjny, co zwiększa szanse na osiągnięcie sukcesu edukacyjnego. (Bernacka, 2001)

W literaturze pedagogicznej analizuje się szczegółowe kategorie aktywności i jej źródła. Psycholodzy wskazują, że są to przede wszystkim; dążenie do zaspokojenia potrzeb i motywacja. Dążenie do zaspokojenia potrzeb wywołuje działania ucznia i uczeń staje się aktywny. Chce poznawać otaczający go świat, zaspakajać ciekawość. Pragnie uczestniczyć w życiu klasy, współdziałać w grupie, nawiązywać kontakty emocjonalne i przyjaźnie. Chce osiągać sukcesy. Pragnie czuć się bezpiecznie w gronie osób, które go akceptują. Czekają na dowody uznania i dobrą ocenę. Zatem zadaniem nauczyciela powinno być stwarzanie takich

warunków, aby uczeń realizując wymogi nauczania realizował swoje potrzeby, doznawał satysfakcji i przeżywał radość z własnego rozwoju.

Pozytywna motywacja wzbudza w uczącym się szereg pożądanych z punktu widzenia nauczyciela emocji, wśród których centralne miejsce zajmują ciekawość i zainteresowanie przedmiotem. Wywołuje ona w umyśle ucznia reakcję łańcuchową, którą można przedstawić w następujący sposób:

motywacja – wzbudzenie pozytywnych emocji – należyte pobudzenie organizmu – wzmożona aktywność umysłowa – przyspieszenie i usprawnienie procesu przyswajania języka (Szalek, 1992)

Nauczyciel w szkole, jako osoba motywująca powinien spowodować aktywność ucznia poprzez wywołanie i wzbudzenie naturalnej potrzeby działania, zdobywania wiedzy, własnego rozwoju i chęci współpracy ucznia z nauczycielem i z grupą.

K. Rau i E. Ziętkiewicz łącząc potrzeby dziecka i czynnik motywacyjny określiły listę warunków koniecznych do podjęcia przez ucznia aktywności. Według autorek uczeń będzie aktywny gdy są uwzględnione jego potrzeby i zainteresowania, ma bliski i wyraźny cel, oraz poczucie sensu tego, co robi, ma możliwość zrealizowania własnych pomysłów. Niezwykle ważnym czynnikiem jest też poczucie bezpieczeństwa wynikające z zaufania do nauczyciela, który wspiera ucznia, dostrzega jego wysiłek i wkład pracy i zwyczajnie jest przy uczniu. Aktywnym działaniom ucznia towarzyszą zwykle emocje, które powinny budować jego poczucie własnej wartości i dawać satysfakcję z wykonywanych działań. (Rau, Ziętkiewicz, 2002)

Podsumowując wyżej przedstawione rozważania teoretyczne należy stwierdzić, że źródłem aktywności uczniów jest chęć zaspokojenia własnych potrzeb oraz dobrze ukierunkowana motywacja. Te dwa czynniki przenikają się wzajemnie i uzupełniają.

Z punktu widzenia nauczyciela ważne jest, że aktywność ucznia wpływa na sukces w procesie nauczania-uczenia się. Dzieje się tak dlatego, że naturalną skłonnością dziecka jest zapamiętywanie tego, w co jest aktywnie włączone. Zamiast podawać gotowe informacje, z których uczniowie przyswoją sobie jedynie niewielki procent wiedzy powinien umiejętności, nauczyciel powinien raczej zachęcać uczniów do badań, doświadczeń, poszukiwań – czyli do działania. Uczeń aktywny poprzez odkrywanie, szukanie odpowiedzi do postawionych mu zadań angażuje umysł, wolę, emocje i zmysły. Aktywne działanie jest procesem uczenia się skutecznym i nie powoduje znudzenia i zniechęcenia. Uczniowie uczą się w trakcie dobrze zaplanowanej i dobrze ukierunkowanej własnej aktywności w sposób dla nich samych przyjemny i trwały. Skoro więc aktywne działanie ucznia przynosi efekty w procesie uczenia

się powinnością nauczyciela jest wybór takiej metody, która wywoła u uczniów maksymalną aktywność na miarę ich potrzeb i możliwości. Taką metodą jest niewątpliwie metoda projektu.

Projekt to przedsięwzięcie znacznie większe niż tradycyjne zadanie stosowane w codziennej praktyce szkolnej. Najważniejszym jego elementem jest samodzielna praca badawcza uczniów, na którą składa się wiele etapów. Realizując projekt uczeń kształtuje umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki. Projekt jako metoda uczenia się aktywizuje uczniów do aktywnego poszukiwania informacji i efektywnego porozumiewania się w grupie.

Cennymi elementami nauczania języka angielskiego jest wzbudzenie zainteresowania przedmiotem, uczynienie nauki przyjemną, wskazanie praktycznej przydatności pracy nad językiem, powiązanie wiedzy z różnych dziedzin i wreszcie uatrakcyjnienie toku zajęć działaniami nietypowymi, niezwykłymi, poruszającymi emocje i wyobraźnię. Patrząc na proces uczenia się, jak wykazano powyżej, istotnymi czynnikami są tutaj dążenia do zaspokajania własnych potrzeb ucznia i jego silna, pozytywna motywacja. Spełnienie warunków, w których uczeń osiąga satysfakcję z rezultatu swojej pracy sprzyja uczeniu się języka obcego.

Praca metodą projektu jest procesem całościowym, doskonale wykorzystującym wyżej wymienione aspekty nauczania i uczenia się. (Rosalska, Zamorska, 2002)

W nauczaniu języka angielskiego wybór metody projektu stanowi naturalne rozszerzenie działania uczniów poza klasę lekcyjną. Może być ona wykorzystana jako zakończenie bloku tematycznego, podsumowanie lub utrwalenie materiału, z którym wcześniej uczniowie spotkali się już w trakcie zajęć lekcyjnych.

Praca metodą projektu polega na wykonywaniu przez uczniów zadań dotyczących wybranej partii materiału w toku samodzielnego poszukiwania pod opieką nauczyciela. Nauczyciel przedstawia uczniom przestrzeń możliwych działań i sposobów dochodzenia do wyznaczonego celu. Uczeń sam wybiera najbardziej mu odpowiadającą, dopasowaną do jego możliwości formę działania. Literatura przedmiotu wyróżnia wiele rodzajów projektów, które dzieli ze względu na kontrolę i udział nauczyciela, tematykę, sposób gromadzenia informacji czy prezentacji efektu końcowego.

Projekt może być realizowany w czasie kilku dni lub tygodni jako projekt krótkoterminowy, ale może trwać nawet miesiący i wtedy staje się zadaniem długoterminowym. Może obejmować wąski lub bardzo szeroki zakres zagadnień, czasem z kilku przedmiotów nauczania. (Pamuła, Pytlarz, 1995)

Projekt zazwyczaj jest rezultatem wspólnych działań uczniów, zatem stosowanie metody powoduje pracę w grupach. Ważne jest to ze względu na różną liczebność klas i zróżnicowany poziom umiejętności językowych uczniów. W grupie każdy uczeń ma zadanie na miarę swoich możliwości, przez co nie stawia mu się przeszkód nie do pokonania i nie niszczy chęci do uczenia się. Można też przyjąć, że uczniowie będą pracować indywidualnie, a efekty ich pracy stworzą dopiero jeden, wspólny projekt.

Projekty opracowywane przez uczniów wywodzą się bezpośrednio z otaczającej ich rzeczywistości. Prowadzi to do wykonania konkretnego produktu końcowego. Zakłada się dużą samodzielność uczniów i kształcenie wielu umiejętności. Tym samym uczniowie stają się odpowiedzialni za swoje nauczanie, gdyż ostateczna forma pracy zależy od nich samych.

Biorąc pod uwagę rezultaty pracy można podzielić projekty na badawcze – polegające na zebraniu i usystematyzowaniu informacji o danych zagadnieniach oraz projekty działania lokalnego, które polegają na podjęciu działania w środowisku ucznia. (Rau, Ziętkiewicz, 2002) Projekty badawcze mają charakter różnego rodzaju opracowań, jak albumy, rysunki, gry, wywiady itp. Działanie lokalne jako projekt może obejmować np. organizację prac przy porządkowaniu terenu parku, placu zabaw, czy udział w festynie szkolnym, natomiast efekty działania są zawsze przedstawiane w klasie w postaci sprawozdania popartego ilustracjami lub fotografiami.

Proces pracy nad projektem przebiega w kilku etapach. Autorzy opracowań teoretycznych przyjmują podział pracy na od trzech do sześciu i więcej etapów, które jednakże po wnikliwej analizie można zamknąć w czterech zasadniczych fazach : planowania, realizacji projektu, prezentacji, oraz analizy i oceny.

W fazie planowania nauczyciel musi ustalić z uczniami cel podejmowanego projektu, formy realizacji, terminy ukończenia kolejnych etapów i ukończenia całości oraz sposoby prezentacji i oceny wykonanych prac. Etap planowania obejmuje również dobór grup, jeśli zakłada się pracę w grupach.

Bardzo ważnym momentem jest określenie tematu projektu. Nauczyciel może wyznaczyć jeden temat dla wszystkich uczestników projektu lub wskazać ramy projektu, podając obszar tematyczny, a uczniowie sami wybierają tematy szczegółowe.

Uczniowie klas IV – VI szkoły podstawowej, którzy najczęściej dopiero zaczynają poznawać metodę projektu powinni otrzymać od nauczyciela precyzyjną instrukcję zawierającą wszystkie najważniejsze informacje, ważne z punktu widzenia treści jak i formy realizowanego projektu. Muszą oni wiedzieć, co i jak mają wykonać, aby spełnić wymogi projektu, oraz do jakich źródeł mogą sięgnąć przy zdobywaniu informacji, aby ich praca

zyskała najwyższe oceny. Można tu mówić o specyficznym kontrakcie, który uczniowie zawierają z nauczycielem na wykonanie pracy dla nich nowej i niecodziennej. Kiedy uczniowie nabiorą wprawy w tego rodzaju pracy można im zaproponować napisanie własnej instrukcji - kontraktu do projektu.

Następnym etapem pracy, który wymaga od ucznia zaangażowania i ogromnej aktywności jest sama realizacja projektu. Polega on na przeszukiwaniu źródeł, przeprowadzaniu wywiadów, gromadzeniu i opracowywaniu zebranych materiałów. Tutaj uczniowie mają możliwość rozwijania umiejętności współdziałania w zespole, ale też kształtowania samodzielności w dochodzeniu do celu i wykazywania się pomysłowością. Poprzez aktywne i twórcze działanie uczą się podziału ról i podejmowania decyzji. Pracując indywidualnie pracują jednocześnie w grupie i dla grupy.

Praca na etapie realizacji projektu dostarcza także ogromnej satysfakcji uczniowi, gdyż zaspakaja jego naturalne potrzeby poznawcze, kulturalne, a zaangażowanie w pracy grupy daje poczucie akceptacji. Językowo uczestnik grupy ćwiczy sprawność czytania ze zrozumieniem, zadawania pytań, sporządzania krótkich notatek, co wzbudza w nim wiarę we własne możliwości językowe.

Nauczyciel może dyskretnie nadzorować realizację projektu, dając uczniom wolność w podejmowaniu decyzji, co do kształtu wykonywanej pracy. Projekt powinien być wykonany samodzielnie przez uczniów i częściowo w ramach godzin lekcyjnych, co daje możliwość obserwacji zaangażowania poszczególnych uczniów w pracę

Końcowym etapem realizacji projektu jest jego prezentacja.. Nie jest to etap łatwy, gdyż trud wielogodzinnej pracy całej grupy należy zamknąć w ciągu wyznaczonego czasu. Dobrze przeprowadzona prezentacja to umiejętne przedstawienie pracy zespołu w taki sposób, aby zainteresować nią innych. Prezentacja może przybrać różne formy jak: wystawa prac wykonanych przez uczniów z ich komentarzem, krótki wykład, inscenizacja, odczytanie pracy pisemnej, prezentacja modelu, makiety lub planu, albumu, nagrania audio – video lub gry planszowej. Uczestnikami prezentacji są zwykle pozostali uczniowie danej klasy lub członkowie innych grup biorących udział w projekcie. W klasach młodszych uczniowie chętnie prezentują się przed rodzicami lub innymi gośćmi zaproszonymi spoza szkoły. Należy podkreślić, że prezentacja jest trudnym etapem pod względem językowym, gdyż wymaga przygotowania się do wystąpienia „na żywo”. O ile wcześniejsze etapy pracy nad projektem dają możliwość spokojnego opracowania gromadzonych materiałów, to o prezentacji można powiedzieć, że jest właściwie popisem przed publicznością. Wymaga przygotowania, które pozwoli na śmiałe posługiwanie się językiem obcym przed audytorium. Rozwijają w uczniach

poczucie własnej wartości, zaspakaja potrzebę uznania i sukcesu, daje satysfakcję z dobrze wykonanej pracy.

Ostatnim etapem metody jest analiza i ocena projektu. Najczęściej należą one do nauczyciela, ale praktycznie odbywają się już podczas prezentacji i uczestniczą w nich wszyscy uczniowie. Analiza i ocena mają wskazać, co zostało zrobione dobrze, a co należy poprawić, oraz jakich błędów unikać w przyszłości. Aby ocena była przyjęta jako sprawiedliwa i słuszna musi opierać się na wcześniej ustalonych kryteriach i odwoływać do wypracowanej instrukcji – kontraktu. Najwyższą ocenę uzyskuje projekt, który spełnia wszystkie postawione wymagania. Oceny należy dokonać dla pracy całego zespołu, ale wyróżnić również tych, którzy wykazali się największą aktywnością. Elementem oceny może być samoocena uczniów i zespołów.

Przedstawiona powyżej prezentacja tematyki dotyczącej pracy metodą projektu prowadzi do konkluzji że, wybór i zastosowanie jej w procesie dydaktycznym ma wiele dodatnich stron.. Uczniowie mają możliwość uczenia się poprzez własną aktywność i twórcze działanie oraz nabierają umiejętności prezentowania swojej pracy w języku obcym.. Wspólne działanie w grupie w trakcie realizacji projektu integruje uczniów, uczy ich współpracy, podejmowania wspólnych decyzji, rozwiązywania konfliktów oraz poszukiwania kompromisu. Każdy uczeń czuje się odpowiedzialny za powierzoną mu część projektu, jak również za pracę innych. Realizacja zadania w grupie sprzyja kształtowaniu się bezstresowej atmosfery, spontanicznym rozmowom, wymianie doświadczeń i informacji. Słabsi uczniowie uczą się od zdolniejszych jak wykorzystywać wiedzę i umiejętności, wszyscy mają możliwość dzielenia się pomysłami Stosowanie metody projektu rozszerza ramy nauki języka obcego wchodząc w zagadnienia innych przedmiotów nauczania. Motywuje do korzystania z różnych źródeł informacji, przez co pomaga zdobyć kompleksową wiedzę. Uczniowie lepiej poznają samych siebie, rozpoznają swoje zainteresowania i kształcą zdolności.

Przygotowanie projektu daje uczniom możliwość znacznego rozszerzenia słownictwa i zwrotów w języku obcym. Są one szybciej i bardziej efektywnie zapamiętywane, gdyż dotyczą konkretnych sytuacji. Ponadto na każdym etapie realizacji następuje doskonalenie umiejętności komunikacyjnych, co powoduje spontaniczne używanie języka i zniesienie barier lęku, obawy i nieśmiałości. Reasumując, aktywizująca rola metody projektu polega na tym, że:

1. Poprzez wykorzystanie metody projektu można zachęcić uczniów do większej aktywności i osiągnąć lepsze rezultaty nauczania w zakresie przyswajanego słownictwa, a nabyta wiedza jest bardziej ugruntowana.

2. Konieczność wykonania samodzielnej pracy pozwala uczniowi poznać jego potrzeby i możliwości, wykorzystać umiejętności, w których czuje się on dobrze.

3. Praca metodą projektu jednocześnie integruje wszystkie sprawności językowe: czytanie, pisanie, mówienie i słuchanie. Daje to uczniom większą swobodę językową oraz zwiększa szanse na świadome korzystanie z języka obcego w przyszłości.

Warto o tym pamiętać w nauczaniu języka obcego, szczególnie w dobie gdy szkoła przestała być jedynym miejscem, gdzie uczeń może zdobywać wiedzę i umiejętność posługiwania się nim. Dlatego też to, w jaki sposób w szkole będzie on osiągał wytyczone cele, oraz w jakim stopniu zadowolą go efekty pracy będzie miało decydujący wpływ na jego postawę wobec przedmiotu.

Opracowała :

Irena Pomorska

Nauczyciel Szkoły Podstawowej nr 32 w Częstochowie

Literatura:

- Bernacka, D. (2001). *Od słowa do działania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak
- Brudnik, E., Moszyńska, A., Owczarska, B. (2003). *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*. Cz.1. Kielce: Oficyna Wydawnicza Nauczycieli
- Pamuła, M., Pytlarz, A. (1996). Projekt pedagogiczny. *Języki obce w szkole*, 4(200), 306 – 312
- Rau, K., Zietkiewicz, E. (2002). *Jak aktywizować uczniów*. Poznań: Oficyna Wydawnicza P&G
- Rosalska, M., Zamorska, B. (2002). Teoretyczne podstawy projektów. W: Gołębiak, B. D. (Ed.). *Uczenie metodą projektów*. Warszawa: WSiP, 82 – 89
- Szałek, M. (1992). *Sposoby podnoszenia motywacji na lekcjach języka obcego*. Poznań